

Таким чином, ми бачимо, що заходи запобігання злочинності ґрунтуються не лише на кримінально-правовій основі, але є ефективними і на ранніх стадіях, коли відбувається залучення соціально-економічних, морально-психологічних механізмів впливу. Моніторинг ситуації та профілактичні засоби в суспільстві є ефективною запорукою успіху у сфері протидії злочинності.

Список використаних джерел:

1. Беккарія Ч. Про злочини та покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7056/1/Panov_226.pdf
2. Бокль Г.Т. Історія цивілізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://lib.rgo.ru/reader/flipping/Resource5694/10000523_Vokl%60,%20Genri%20Tomas%20\(1821-1862\).%20Istoriya%20tsiviliza/index.html](https://lib.rgo.ru/reader/flipping/Resource5694/10000523_Vokl%60,%20Genri%20Tomas%20(1821-1862).%20Istoriya%20tsiviliza/index.html)
3. Голіна В.В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.
4. Литвак О.М. Держава і злочинність: Монографія. – К., 2004. – 74 с.
5. Право міжнародних договорів: Конвенція 23 травня 1969 року // Україна в міжнародно-правових відносинах. Боротьба із злочинністю та взаємна правова допомога: Зб. док. (укр. та рос. мовами). – К.: Юрінком, 1996. – Кн. 1. – С. 19-59.

Сівулич О.А.

студент,

Науковий керівник: Скок О.С.

кандидат юридичних наук, викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КАТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Нині для кожної демократичної держави пріоритетним завданням у сфері охорони прав і свобод людини і громадянина є захист їх життя та здоров'я. За даними офіційної статистики Міністерства внутрішніх справ України та Генеральної прокуратури України з 2002 по 2017 рік було зафіксовано 784 факти катувань. Зокрема, у 2002 р. – 54; 2003 р. – 46; 2004 р. – 40; 2005 р. – 61; 2006 р. – 78; 2007 р. – 56; 2008 р. – 70; 2009 р. – 63; 2010 р. – 60; 2011 р. – 64; 2012 р. – 42; 2013 р. – 34; 2014 р. – 39; 2015 р. – 4; 2016 р. – 38; 2017 р. – 35 [1; 2]. Очевидно, що недопустима практика в застосуванні тортур та дій, що принижують гідність, продовжує зберігатися і на сьогоднішній день.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою

соціальною цінністю [3]. Воля людини – це право ніким не бути примушеним робити те, що не передбачено законодавством. Відповідно до ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованої Україною Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню [4]. Також, відповідно до ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ратифікованого Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року «Нікого не може бути піддано катуванню чи жорстокому, нелюдському або принижуючому гідність поводженню чи покаранню. Зокрема, жодну особу не може бути без її вільної згоди піддано медичним чи науковим дослідям» [5].

Відповідно до ч. 1 ст. 127 КК України катуванням є умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб [6].

В ч. 2 ст. 127 КК України закріплено кваліфікований склад катування, який полягає у вчиненні таких дій повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Варто зауважити, що до даної кримінально-правової норми неодноразово було внесено зміни. Так, Законом України № 2322-IV від 12 січня 2005 року було розширено зміст ст. 127 КК України до чотирьох частин, три з яких містили кваліфікуючі ознаки: дії вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, якщо вони вчинені працівниками правоохоронних органів, якщо вони призвели до загибелі людини [7].

Наступні зміни були пов'язані із прийняттям Закону України № 270-VI від 15 квітня 2008 року. У зв'язку з цим ст. 127 КК України було викладено в новій редакції, яка містила у собі дві частини. Перша, повністю ідентична чинній редакції, а друга містила кваліфікований склад катування вчиненого повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища [8].

Останні зміни до ст. 127 КК України були внесені у 2009 році. Так, Законом України № 1707-VI від 5 листопада 2009 року було внесено зміни до редакції ч. 2 ст. 127 КК України, які стосувалися зміни кваліфікуючих ознак цього злочину. Чинна редакція ч. 2 ст. 127 КК України передбачає кримінальну відповідальність за катування, вчинене повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Також було збільшено санкцію у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років, порівняно із попередньою редакцією, яка

передбачала покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до семи років [9].

Відповідальність за катування в Республіці Молдова було криміналізовано у 2012 році. Одним із положень Закону № 252 від 8 листопада 2012 року стало доповнення КК РМ статтею 166¹ в якій було введено покарання за катування [10]. Таким чином, в Кримінальному кодексі Республіки Молдова поняття катування закріплено в ч. 3 ст. 166¹ КК РМ. Катуванням є будь-яка умисна дія на спричинення будь-якій особі сильного болю або фізичного чи психічного страждання з метою отримання від нього або від третьої особи відомостей або зізнань, покарання його за діяння, вчинене ним або третьою особою чи у вчиненні яких вона підозрюється, залякування чи примусу його або третьої особи або з якоїсь іншої причини, заснованої на дискримінації будь-якого характеру, якщо такий біль або страждання заподіюються публічною особою або особою, яка фактично виконує функції публічної установи, або будь-яким іншим особами, які виступають як офіційні особи, або з відома чи мовчазної згоди зазначених осіб [11].

В ч. 4 ст. 166¹ КК РМ визначено перелік кваліфікованих складів катування. Відповідно до цих положень, катування може бути вчинено у відношенні завідомо неповнолітнього або вагітної жінки або з використанням завідомо або очевидно безпорадного стану потерпілого, обумовленого похилим віком, хворобою, обмеженням можливостей або іншого роду факторами; у відношенні двох чи більше осіб; двома або більше особами; з використанням зброї, спеціальних знарядь або інших предметів, пристосованих для цієї мети; службовою особою або особою, яка займає відповідальну державну посаду; таке, що призвело до заподіяння з необережності тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження чи іншої тяжкої або середньої тяжкості шкоди здоров'ю; таке, що спричинило з необережності смерть особи або її самогубство [11].

У разі вчинення катування, за національним законом про кримінальну відповідальність, може бути призначено покарання у виді позбавлення волі на строк від двох до п'яти років за ч. 1 ст. 127 КК. У разі вчинення дій, відповідальність за які передбачено ч. 2 ст. 127 КК, то вони караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Натомість, КК РМ передбачає дещо інші розміри покарання у виді позбавлення волі. Так, за ч. 3 ст. 166¹ КК РМ позбавлення волі може бути призначено на строк від 6 до 10 років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, строком від 8 до 12 років. У разі вчинення кваліфікованого складу катування, КК РМ передбачає дещо інше, більш суворе покарання, а саме позбавлення волі на строк від 8 до 15 років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, строком від 10 до 15 років.

З огляду на вищевикладене можна зазначити, що відповідальність за катування в Республіці Молдова було криміналізовано набагато пізніше, ніж в

Україні. В КК РМ визначено більш суворе покарання за катування, ніж в КК України. За КК РМ особи, які вчинили даний злочин, окрім позбавлення волі, обов'язково позбавляються права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Також, в КК РМ закріплено набагато ширший кваліфікований склад катування.

Список використаних джерел:

1. Статистика Міністерства внутрішніх справ про роботу органів досудового розслідування за 2002 – 2011 роки (форма № 1) : Злочини проти життя та здоров'я особи: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/>.

2. Статистика Генеральної прокуратури України про роботу органів досудового розслідування за 2012-2017 роки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011>.

3. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>. – Заголовок з екрана.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>. – Заголовок з екрана.

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Заголовок з екрана.

6. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Заголовок з екрана.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення правового захисту громадян та запровадження механізмів реалізації конституційних прав громадян на підприємницьку діяльність, особисту недоторканність, безпеку, повагу до гідності особи, правову допомогу, захист): Закон України від 12 січня 2005 р. № 2322-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2322-15>. – Заголовок з екрана.

8. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності: Закон України від 15 квітня 2008 р. № 270-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/270-17>. – Заголовок з екрана.

9. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості: Закон України від 05 листопада 2009 р. № 1707-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1707-17>. – Заголовок з екрана.

10. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты: Закон Республики Молдова от 08 ноября 2012 г. № 252 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lex.justice.md/ru/345923/>. – Заголовок с экрана.

11. Уголовный кодекс Республики Молдова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lex.justice.md/ru/331268/>. – Заголовок с экрана.